

Jde opravdu o židy?

Kritici nového antisemitismu by neměli chránit židovskou populaci filosemitským hledáním konspirace

Mají-li evropští konzervativci názory, ať je vysloví přímo a za sebe a židy nechají na pokoji. Pokud se chtějí vyjádřit k otázce Palestiny a Izraele, ať se vyjádří, ale k věci, ne ve jménu všech židů. Odmítám být využíván jako nástroj jejich argumentů. Nebudu sloužit v jejich bojích. **Máme dost problémů ze strany antisemitů. Nepotřebujeme je zdvojnásobit ze strany filosemitů.**

JOSEPH GRIM FEINBERG
antropolog

Říká se, že roste antisemitismus radikálně levicových kritiků Izraele, ale za tímto tvrzením lze jen obtížně najít nějakou komplexní analýzu nebo pečlivě konstruovaný argument. Namísto toho vznikají téměř neuvěřitelně fantazijní konstrukce, které varují, že po vítězství britské Labour Party v čele s Jeremym Corbynem nebo po vstupu mladých amerických politiků kritizujících proizraelské lobby hrozí židům existenční nebezpečí.

Ne že by přední představitelé této politické linie řekli něco přímo proti židům. Podle komentátorů je však zjevné, že když radikální levice kritizuje Izrael, ve skutečnosti mluví na židy. Tito lidé sice mluví o rovnosti všech etnik a ras, tedy včetně židů a nežidů v Izraeli a Palestině, ale za tím se prý schovává nepřiznaná nenávisť vůči židům.

Mají sice celkem jasně formulovaný program, jaké umírněné reformy a jaká antirasistická opatření by zavedli, kdyby jim voliči umožnili vládnout, ale máme se prý bát radikálně levicového „kultu“, který ovládl Labour Party a všude číhá v ústraní.

Překvapivá zkratka

Takové výkřiky – záměrně neříkám „debata“, protože slovo „debata“ implikuje konfrontaci mezi argumenty a protiargumenty a k tomu málokdy dochází – byly dosud slyšet zejména v zahraničí. Článkem *Antisemitismus nové levice* Pavla Matochy v LN 16. března (viz také web Česká pozice 12. dubna) Česko doběhlo a předběhlo Západ. Matocha píše, že starosta Prahy 1 Pavel Čížinský, přestože nic otevřeně antisemitského podle všeho nikdy neřekl, „svůj antisemitismus maskuje kritikou současné politiky Státu Izrael“. Maskuje ho navíc tím, že kritizuje islamofobii.

To, že by v tom nezaújatý pozorovatel žádný antisemitismus nepoznal, na věci nic nemění. Jde o „velice sofistikovaný“ antisemitismus. Rozezná ho údajně jen ten, kdo obdrží klíč, který otevře bránu k tajuplnému světu skutečných, ale nikdy nevyzrazených a empiricky nedoložitelných motivací aktérů. Klíč je jednoduchý: antisemitismus se rovná levice. Je totiž dle Matochova článku „nejvyšším stadiem levicovosti“.

Tato podivuhodná zkratka by vzbudila úžas před sto lety, kdy se radikálně levicové názory těšily většinové podpoře v židovských komunitách po celém světě. Překvapením by byla pro většinu zakladatelů izraelského státu, kteří se považovali za socialisty. A je překvapením pro statisíce, možná miliony dnešních židů – včetně mnohých židovských Izraelců, kteří se považují za levičáky a nehodlají sympatizovat se snahou izraelské politiky potlačit nežidovské obyvatel Palestiny a Izraele.

Nenávisť i bez židů

Kritici nového antisemitismu dávají najevo, že chtějí chránit židy před nebezpečím. Jde jim ale opravdu o židy? Matocha například zmiňuje antisemitské útoky v Evropě, aniž by se však zabýval příčinami, svede řeč k levicovým kritikům Izraele, ačkoli nejsou jejich pachatelé. Kritici „nového antisemitismu“ současně bagatelizují krajní pravici. Někteří včetně Matochy dokonce obhajují autoritářské nacionalistické vlády v Maďarsku

a Polsku, které sympatizují se šovinismem současné izraelské vlády, přestože ožívají jazyk starého antisemitismu, byť bez slova „židé“.

Na rozdíl od údajného rafinovaného diskurzu nové levice jsou u nové pravice zásadní prvky tradiční nenávisť zjevné každému – v těle národa se podle nich usadil cizí živel, který nás oslabuje a konspiruje s nepřáteli. Postava žida v tomto diskurzu ovšem většinou mění pozici. Teď se už nevystupuje jako strůjce hrozičoho převratu, ale naopak coby představitel systému, který je ohrožen. Jenomže – máme být klidní jen proto, že cizí živel momentálně zrovna nenese jméno „žid“, ale „kulturní marxista“, „liberal“, „Soros“ a „imigrant“?

Pokud mají evropští konzervativci názory, ať je vysloví přímo a za sebe a židy nechají na pokoji. Pokud se chtějí vyjádřit k otázce Palestiny a Izraele, ať se vyjádří, ale k věci, ne ve jménu všech židů. Odmítám být využíván jako nástroj jejich argumentů. Nebudu sloužit v jejich bojích. Máme dost problémů ze strany antisemitů. Nepotřebujeme je zdvojnásobit ze strany filosemitů. Jak říkáme v USA (údajně to vymyslel židovský komik z New Yorku): With friends like that, who needs enemies? S takovými přáteli, kdo by potřeboval nepřátele?

Staří antisemité měli tu ctnost, že nás obvinili z takové krásné věci, jako je subverzivní pokrokovost. Teď nás naši údajní obhájci ztotožňují s nacionalistickým násilím (v Izraeli) a konzervativním establishmentem (v Evropě). Ne, děkuji! Tuto urážku nesnesu, ani kdyby ji vyslovil můj nejlepší přítel.

Jiná židovská tradice

Antisemitismus znamená nenávisť a diskriminaci vůči židům. Definice antisemi-

Bombastická prohlášení proti novému antisemitismu nepomáhají osvětlit případy skutečného antisemitismu. Naopak právě teď, kdy antisemitismus roste, přispívají k devalvaci slova antisemitismus.

tismu tudíž definuje i židy. A musím říct, že kritici „nového antisemitismu“ velice špatně pochopili, kým jsem. Nejsem Izrael, není mým státem a to, co dělá, dělá za sebe, ne za mne. A nemám už vůbec nic společného s evropskými konzervativci, kteří si hrají na obhájce židů, v lepším případě prostřednictvím podpory Izraele, v horším prostřednictvím odporu k muslimským imigrantům.

Hlásím se k odlišné židovské tradici – která vnímá útlak židů jako podnět k boji proti veškerému útlačku a jež považuje zkušenost diaspory za výzvu, aby se lidé naučili žít spolu tam, kde jsou, aniž by hledali pevné hranice mezi jednotlivými národy a aniž by zakládali etnické čisté národní státy.

Když se někteří židé rozhodli budovat základy zcela židovského státu v Palestině, moje tradice byla ještě většinová, sionisté tvořili malou menšinu. Sionisté se ale nevzdali, měli úspěchy i neúspěchy a uznávám, že také patří k židovství. Přejímám jim, aby své problémy dokázali překo-

nat a našli, spolu s nesionisty ve svém okolí, udržitelné řešení situace v zemi, kde teď už dlouho žijí. A podobně jako oni kdysi odmítali být ztotožňováni s diasporou, já dnes odmítám být ztotožněn s izraelským státem.

V roce 1948 vyhlásil Izrael nezávislost. Tím se formálně oddělil od života v diaspoře. Představitelé Izraele se navzdory tomu tvářili, jako by mluvili ve jménu všech židů, jako by jejich věci byly našimi a zároveň jako by židé v diaspoře byli neúplnými židy, kteří by své židovství měli podřídit židovství izraelskému. Zdá se, že bude nutné, abychom teď zase my v diaspoře vyhlásili svou nezávislost na Izraeli.

Legitimní delegitimizace

Kritici „nového antisemitismu“ se často odkazují na takzvaná tři D, tedy ideu, že kritika Izraele přestává být legitimní a stává se antisemitskou, když Izrael „delegitimizuje“, „demonizuje“ nebo při kritice Izraele měří „dvojím metrem“. Jako převážná většina levicových kritiků Izraele neměřím dvojím metrem, ale trvám na svém právu delegitimizovat kterýkoliv stát, zejména národní typ Izrael (nebo, s prominutím, typu České republiky), pokud nespĺňuje základní závazky vůči lidem, kteří žijí pod jeho mocí.

Odmítám právo všech národů na vlastní stát a budu demonizovat kterýkoliv stát, jenž groteskně zneužívá tohoto svého údajného práva k utlačování lidí, kteří nepatří k jejich definici státotvorného národa. Nemůžu si pomoci. Když se dívám na dějiny etnických čistek, které následují po rozkrojení Evropy a Blízkého východu do jednotlivých národních států, neumím to nepovažovat za démonické. Národní stát se stal démonem moderních dějin.

Toto ponaučení jsem si vzal z dějin evropských židů. Pro židy, kteří nenašli jasné místo v žádném homogenním národním státu v Evropě, znamenal vznik národních států větší nebezpečí než staré středověké předsudky. Každý národní stát se začínal bát cizích živel ve svém vnitru. Židé, kteří jako kolektiv žádný svůj stát neměli, se stali z hlediska těchto států cizorodým elementem, vetřelci, kazem na národním těle.

Sionisté na tuto situaci zareagovali tím, že se rozhodli k tomuto osudovému rozdělování přidat, jen mimo Evropu. Vytvořili vlastní národní stát, jenž navzdory často dobrým intencím nedokázal být méně démonický než ostatní národní státy a nalezl v sobě vlastní cizí živly. S tímto problémem – problémem všech národních států – žijí sionisté a jejich dědici dodnes.

Moje židovství hledalo jiné řešení. Bojovalo proti systému, který rozděluje svět do národních států. Moje židovství našlo odpověď na rozpor národních států v myšlence socialistického internacionalismu. Trvalo na tom, že židé najdou své místo na světě jen v procesu, který dává všem lidem místo ve všech státech, a na tom, že tento nový systém se může zakládat jen na obecné solidaritě a spravedlnosti.

Konzervativcům se to nemusí líbit. Před sto lety reagovali tak, že stoupenkům této myšlenky nadávali do židobolševiků. Dnes reagují tak, že jim nadávají do nových antisemitů. Jejich rétorika se přitom příliš nezměnila.

Neochota rozlišovat

Bombastická prohlášení proti novému antisemitismu nepomáhají osvětlit případy skutečného antisemitismu. Naopak právě teď, kdy antisemitismus roste a měli bychom být co nejstrašitější, přispívají nepodložená obvinění k devalvaci slova antisemitismus natolik, že mnozí jej přestávají brát vážně. Nová pravice volá „Vlk!“ pokaždé, když vidí černou ovci. Bude ještě někdo naslouchat, až přijde opravdový vlk?

Názorů na Izrael a Palestinu je mnoho. Některé jsou rozumné, jiné méně, další jsou mylné, zjednodušující a založené na neznalosti. Odkud ale ta neochota některých obhájců izraelských vlád rozlišovat mezi politickou debatou a kategoričnou nenávisť? Nemůžu za ně odpovídat, mohu jen konstatovat, že jim to umožňuje vyhýbat se debatě.

Když mohou své oponenty umlčet – nebo rovnou demonizovat – vyhnou se konfrontaci se složitými otázkami, s nimiž by se měl vyrovnat každý, kdo chce obhajovat etnický definovaný stát na multietnickém území. A mohu také konstatovat, že tím zpravidla nepodněcují své oponenty, aby si uvědomili složitost otázek, na které nabízejí mnohdy příliš snadné odpovědi.

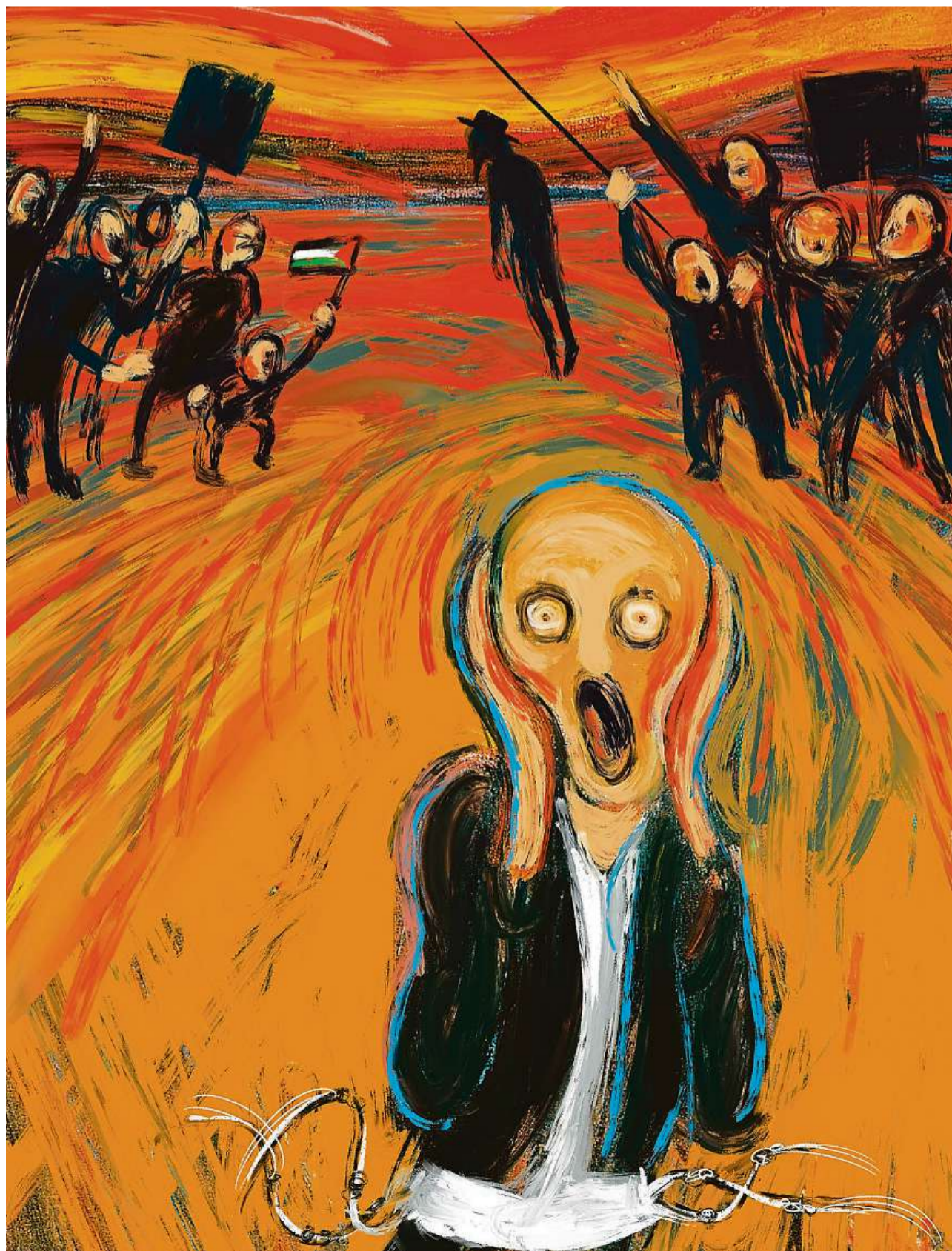
Falešná rovnice

Antisemitismus na levice existoval a dosud existuje – sice podle empirických důkazů v menší míře než na pravici, ale přece. Je však třeba levicový antisemitismus přesně identifikovat: objevuje se, když levice přijímá principy nacionalismu a nechá se jimi dovést k radikálním závěrům. Když identifikuje starý systém útlačku s cizinci a namísto kritiky sociálních struktur kritizuje jednotlivé skupiny lidí. Vzdává se pak tradičně levicového principu obecné emancipace ve prospěch partikulární emancipace jednoho národa a začíná vidět židy jako překážku vlastní emancipace.

Jinými slovy, antisemitismus se vyskytuje na levice ve chvílích, kdy dělá to, co udělali kdysi sionisté. Ti začali ve víře, že dokážou vysvobodit židy vedle ostatních národů. Jejich pravcoví dědicové skončili ve víře, že dokážou vysvobodit jen sami sebe. Krajně pravcový sionismus pak skončil ve stejném bodě, kde skončili antisemité – jen s tím rozdílem, že je antisemitský k Arabům.

Evropští proizraelské konzervativci vytvářejí falešnou rovnici. Na jedné straně stojí Palestinci, imigranti a levicová politická transformace, na druhé židé, Izrael, národní státy a politický establishment. A to v době, kdy mají lidé dobré důvody, aby neměli rádi establishment existujících států. Konzervativci chtějí, abychom stáli vedle nich a lákali vlky. Ne, děkuji. Na jejich straně stát nebude.

Autor působí na Filozofickém ústavu Akademie věd ČR

ILLUSTRACE RICHARD CORTÉS